

Redactiunea

se affia in

Strat'a tragatoriului

(L. övész-utca), Nr. 5.

Scrisorile nofrancate nu se primescu decâtu numai de la correspondintii regulari ai „Federatiunii.“ Scrisori anonime nu se publica. Articlii tramisi si nepublicati se voru arde si numai la cerere espressa se retorna.

FEDERATIUNEA

Diurnalul politicu, literariu, ommercialu si economicu.

Appare Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune:

Pre trei lune . . . . . 3 fl. v. a.
Pre siesse lune . . . . . 5 „ „ „
Pre annulu intregu . . . . . 10 „ „ „

Pentru Romani:

Pre an. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
Pre 6 lune 16 „ = 16 „ „
Pre 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru Insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. tacs'a timbrale
pentru fiesce-care publicatiune separatu.
In loculu deschisu 20 cr. de linia.
Unu ossemplariu costa 10 cr.

Pest'a, 20/8. Sept. 1873.

Lucru mare, lucru ne mai pomenitu la intemplatul dillele aceste in Vienn'a. Mercuri in 17 l. c. cam pre la siesse ore era regele Italiei unite, Victoru Emanuelu galantomulu a sositu in capitalea Austriei, unde fu primitu cu onorurile cele mai stralucite ce se potu face unui vereranu, si cu una insufletire aproape demonstrativa. In acesta d' imperatorele Franciscu Iosifu I. strinse man'a cu affectiune si imbracisii cu cordialitate pre a cellu pigmeu de odineora, care numai asiè potù sè ajunga in sfrulu titaniloru, cà a luatu din possessiunea sa si a familiei salle Lombardi'a si Veneti'a, Parm'a, Moden'a, Toscan'a si regatulu neapolitanu. Intr'adeveru, mare resignatiune si abnegatiune acesta pentru unu monarcu puternicu, cum este M. Sa imperatulu nostru. Ospele pre care trebe sè-lu imbracisiede si sè-lu primesca in casa i resuscita suvenirile cele mai dorose si-i representa perderile cele mai masietorie de anima, si ellu totu-si are mari'a d'a se invinge pre sine si d'a affectà iubire, stima si simpatia pentru bellu ce l'a lipsitu de cele mai frumoase si mai bogate terre. Ei, dar ce sè faci; ce a fostu a trecut, trebe datu uitarii, ce acum e vorb'a d'a conservà ce mai este; apoi trebe sè scimu, cà fric'a e mare domna, ea impune si omului saretosu.

Acestu mare evenimentu politicu ocupa asta-di intrega press'a interna si externa. Si nu este mirare; de-ora-ce incenarea acestui evenimentu, care cu dreptu seu nedreptu se etribue dibadei cancelarului austriacu Andrassy, nu este numai unu simplu actu de curpasla, ci in totu casulu este unu actu de mare insemnetate politica, cu atatu mai vertosu, cà regele Victoru Emanuelu pre de cugetu sè se rapeda si pana la Berlinu la famosii domni Vilhelmu si Bismarck. Combinatiunile ce se facu din acesta calletoria a regelui Italiei sunt mai multu seu mai pucinu extravagante. Dupa unii, prin acesta calletoria ar da de scire lumii, cum cà „sant'a aliantia“ s'a inchiatu si intaritu de nou; Franci'a trebe deci-sè-si caute de lucru si sè renuncie la ideele salle de rebunare, de-ora-ce Europ'a vrè acum pace si linisce, era nu complicatiuni noue si noua versare de sange. De aici provine apoi, cà altoru-a li place a combinà absurditatea, cà acesti trei potentati europeni, in frunte cu Bismarck, intru atatu ar fi petrunsi de necessitate unei paci durabile, încatu s'ar fi inragiatu reciproc a sustiené statulu quu in Europ'a chiaru prin desarmare adeca prin reducerea contingenteloru de armata activa, cari in starea loru actuala intr'atatu ingreuedia bugetele staturiloru, in catu elle, prin sustinerea unui numeru de armata asiè de mare, trebe sè bancrotedie si sè se ruinede totu asiè de usioru in tempu de pace, ca si in tempu de resbellu. Acesta combinatiune numai intru atatu este absurda, intru catu este imposibile. Bismarck nu se pote plange, cà n'are bani; ellu a storsu cinci miliarde de pre spatele Franciei, si acesta summa colossala trebe sè o fructifice pana este inca in vietia. Si cine porta culpa? cà aceste cinci miliarde in auru insuffla asta-di atatu frica, atatu respectu celloru ce se lupta cu bancrotarea, cu ruin'a totale? De buna

seama invingutoriulu din 1870 nu porta culpa si cu atatu mai pucinu invinsulu, ci Europ'a, care in momentulu candu Bismarck ceru fabulos'a summa de desdaunare sè fi protestatu si chiaru cu arma in mana sè fi intervenitu si sè fi impededatu acea pretensiune ne mai audita, alle carei consecintie sunt asta-di atatu de funeste pentru pacea si ecilibriulu european. Europ'a inse a intrelassatu a face acest'a, ca are deci sè sufferia si sè stee gat'a a intempina consecintiele, trebe sè stee inarmata, pentru cà banii de cari dispune Bismarck pregatescu una noua espeditiune de resbellu. Una privire a supr'a fortificatiuniloru Prussiei, redicate seu completate de la inchiarea paci incoce, ni arreta destulu de evidentu intentiunile si directiunea ei in venitoriu: ea si-urmedia callea sa traditionala, pentru cà Europ'a i-a mediulocitu fabulos'a summa de bani, cu carea pote sè luere.

Convenirile suveraniloru totu-de-un'a prevestescu resbellu, si cu atatu mai vertosu convenirea fortia si nenaturala de asta-di. De Itali'a nu ne ingrigimu, ea este departe de gur'a leului, ne ingrigimu inse de Austri'a, carea intru in cursa cu atatu solemnitate si santa simplicitate. De candu s'a deschisu espusetiunea de Vienn'a tiarulu Vilhelmu este in continuu morbosu, in continuu are junghiuri si doreri de anima, numai ca sè nu pota veni la Vienn'a; inse cu tota acesta ellu si marcu, unu s'au ingrigitu, ca Franciscu Iosifu totu-si sè capete sarutarea lui Iud'a, si inca de la acellu-a, de allu carui nume sunt legate cele mai dorose suveniru alle Habsburgiloru. Nu credemu ceea ce ni place a crede, ci credemu ceea ce ni dictedia natur'a lucruriloru. Si daca vomu avé in vedere si descoperirile ce le face generalulu italianu Lamarmora in cartea sa publicata câte-va dille inainte de plecarea regelui Victoru Emanuelu la Vienn'a si intitulata „Ce-va mai multa lumina a supra eveniminteloru politice si militare din 1866“, apoi nici unu momentu nu potemu sè mai dubitam, cà a supra biete Ostrungurle se arrunca sorti. Generalulu Lamarmora, care in 1866 era ministru presiedinte allu Italiei, arreta in nou'a sa carte nu numai intrigele ce s'au tiessutu intre Itali'a si Prussi'a pre contulu Austriei, ci ellu descopere chiaru si planurile de insurrectiune alle unguiloru, cari atunci afflassera dejà unu rege nou pentru Ungari'a si instalassera si unu guvern provisoriu secretu. Afara de acest'a Lamarmora numesce statulu ungurescu de asta-di „imaginariu“, carui-a i lipsece basea si garantiile de essistintia. Tote aceste momente si fapte ne facu a crede, cà Ostrunguri'a nostra se affia in mare periclu; dillele i sunt numerate.

In fruntea foiei oficiale „B.-Pesti Közlöny“ de la 19. Sept. afflamu placut'a scire, cà M. Sa, prin rescriptulu seu cu dat'a 17. Septemvre, a binevoitu a aprobà alegerea Prea SSalle Procopiu Ivascovicu de archiepiscopu si metropolitulu allu Romaniloru gr. or. din Transilvani'a si Ungari'a.

Congressulu electoralu din Sabliu.

Unde domnesce concordia, armonia si buna intiellegere, acolo machinatiunile adversariloru nu strabatu, egoismulu si ambitiunile personali seu tre-

bescu innabusite in pepturile ce le nutrecu, seu trebe sè se tiena departe deloculu, unde nu li este permisu a se arita; acolo causele sante nu sufferu nafragiu, elle triumfedia, inflorescu si adicu fructele acceptate, pentru cà nici Ceiuulu nu li detrage binecuventarea sa; acdo vointia poporulu se manifesta in tot grandorea si valorea sa, ea este tare ca stanc'a, este titanica, si nu pote fi igrorata.

Alegerea de metropolitulu de la Sabliu esb unu actu de mare importantia, este unu evenimentu, care merita cea mai mare attentione din partea publiculu romanu.

Statutul organicu, care assecura besiceei gr. or. romane din Transilvani'a si Ungari'a cea mai liberala constitutiune ce pote s'ò aiba vre-o beserica crestha pre intrega suprafacia planetulu celocuimu, s'a essecutatu pentru prim'a daa si in acelle puncte alle salle, cari se referescu la cellu mai momentosu si mai ponderosu actu, la alegerea capulu veliutu allu aceste beserice nationale. Care romanu nu trasalta de bucuria, candu affia cà acestu actu importantu, acesta alegere momentosa s'a essecutatu fara a se da ingerintiei mongolesci nici baremu cellu mai micu pretestu de amestecu? Ce anima remane rece si ce ochi liberi de lacrima de bucuria, candu priyescu avantajiele ce si-le-a eluptatu acesta beserica, acestu foculariu nationalu, care odata era essecutu persecutiuniloru celloru mai crancene si mai barbare? Cine nu vede inca si asta-di urmele netolerantiei trecutulu amaru, candu nu numai se profanau altariile si maltratau cei ce serviau la elle, dar nici turnulu besericeei romane nu era ertatu sè se redice mai susu decâtu hornulu casei sassesei seu unguresci? Dorose suveniru aceste! Mare contrastu intre atunci si acum! Dar cu catu suvenirea din trecut e mai dorosa si cu catu contrastulu e mai mare, cu atatu mai mare trebe sè fia bucuria in aceste momente, candu vedemu cà acesta beserica, odineora persecutata si netolerata, si-a assecuratu essistintia, prosperarea si inflorirea pre una basa solida si tare. Da, mare pote sè fia acesta bucuria, inse completa nu, pentru cà sunt inca multi frati de unu sange, cari nu se bucura de assemeni drepturi, si cari inca si asta-di au d'a sufferi arbitriulu si ingerintia unguresca in beserica romanesca.

Atatu din totu decursulu siedinteloru, catu si prin resultatulu alegerii, congressulu electoralu de la Sabliu a doveditu cea mai matura si mai seriosa procedura. Alegerea de metropolitulu a cellu mai betranu si mai demnu barbatu in ierarchia, a parintelui Episcopu Procopiu Ivascovicu, noi o salutamu ca unu evenimentu fericitu, care ni promitte multu bine pentru solidaritatea nationale. Speramu si ni place a crede, cà noulu metropolitulu nu va perde din vedere, cà pusetiunea la care s'a innaltiatu prin increderea credintiosiloru sei si prin meritele si onestitatea caracterulu seu, stà in strinsa legatura si cu vietia publica politica a poporulu romanu, si astfelu va starui a contopi partiele nationale politice, va cautà a complanà si delaturà diferentiele regretabile, cari conturba solidaritatea si facu lupt'a nationala difficile si sterile.

Desbinarile, certele si frecarile ce

au essistatu pana acum in sinulu natiunii romane au incoragiatu pre adversarii nostri intru atatu, încatu asta-di ei ne considera ca pre una turma de fiintie cuventatorie, cari n'au vointia libera, si prin urmare nice nu sunt demne de alta sorte, de catu de impilare si subjugare, pentru cà nu sciu, cà daca aru vrè aru potè isb-si croiesca alta sorte. Este inse greu a croi alta sorte pentru unu poporu, candu cei chiamati si alessi mergu unii in drept'a altii in stang'a si totu-si se mai isbescu si in capete. Dèe Cerialu, ca noulu metropolitulu allu besericeei romane gr. or., prin inaugurarea activitati sale de metropolitulu sè inauguredie totu-odata si er'a noua a solidaritati nationale, a armoniei, concordiei si buneii intiellegeri intre fratii de unu sange si de un'a si aceea-si sorte; cà-ce numai asiè ni vomu potè eluptà drepturile ce ni competu, si numai asiè vomu potè sè pastramu natiunii nostre prestigiulu si demnitata ce i se cuvine.

* * *

Aci lassamu sè urmedie respunsulu Dluu Iacobu Bologa la discursulu de deschidere soleana a congressulu electoralu, pronunciatu de commissariulu metropolitanu si publicatu in numerulu precedentu allu foiei nostre, era mai la valle damu locu unui reportu mai de taiatu despre intregu decursulu congressulu din Sabliu.

Discursulu,

prin care Dlu Iacobu Bologa respunde la allocutiunea de deschidere soleana a congressulu electoralu din Sabliu, pronunciatu de Prea S. Sa parintele episcopu Procopiu Ivascovicu.

Présantite Parinte Episcopu!

Maritu congressu! E unu ce magulituriu, e unu ce mangaiatoriu, e unu ce insufletituriu ce ne intrunesce asta-di in sant'a acesta beserica: Prim'a esserciare a unui-a d'ntre cele mai essentiale, d'ntre cardinalele drepturi alle santei nostre maice beserice, a dreptulu de a ni alege capulu nostru besericescu, pre Archiepiscopulu si Metropolitulu romaniloru de religiune gr. or. din Transilvani'a si Ungari'a, a acellu dreptu, domniloru mei! pre care protoparintii nostri l'au intrebuintiatu pana la annulu 1700, era urmatorii loru au insetatu dupa ellu cu noi dimpreuna pana bine de curendu, pana a di.

Aru trebiu deci — dloru mei! sè saltamu de bucuria, pentru cà dupa atati'a anni amari noi suntemu fericiti acei-a, cari ne invredniciram, a face intrebuintiare de acestu dreptu, fara de care nici vorba ne aru pote fi de autonomia, de prosperarea santei nostre maice beserice.

Ti totu-si pare-mi-se, dloru mei! cà fetiele nostre nu esprima bucuria de carea salta animile. Nu, dloru! pentru cà acellu-a, care ne resuscità si ni castigà acellu dreptu, absentedia din midiloculu nostru si pentru cà chiaru absentarea acest'a ne dà ausa la prim'a lui esserciare!

E improspatatoria de doreri, de rane dloru! dara totu de odata si adeverata icona ce tocmai ni infacisii Présantia sa parintele Episcopu conducutoriulu allu acestui congressu nationalu besericescu despre prea trist'a stare in carea se affia preste totu si in parte sant'a nostra maica beserica inainte de a se ivi acellu-a pre terrenulu besericeei gr. or. romane din Ardelu, care dupa unu pré lungu tempu allu suferintiloru, a lipsirei

ei de drepturi mai întâi a cugetatu la revindicare a acestora.

S'a fostu rapitu, dloru mei! — precum am mai dissu si am mai demonstratu si cu alte occasiuni — santei noastre maice beserice, chiaru si dreptulu de a-si manifestá solennelu essistintia sa; de a grigi ea inea-si de sine: va se dica, de a se organiza conformu asiedemintelorulle si de a se administrá de sine si prin sine dupa propriele ei legi canonice; deveni espusa sant'a nostra maica beserica influintiei si volniciei straine, si, intrerumpendu-i se sinodalitate, si-perdú vedita si poterea sa, cu ea si o mare parte a filorulu sei, mai inainte credintiosi.

Pre cellu ce aru dubitá despre adeverulu celloru immediatu dísse aci, l'a-si u rogá se cetesca macaru numai celle 10 puncte din „instrucțiunea“ repausatului Episcopu Mog'a si, se va convinge pre deplinu despre cumplit'a impilare e besericeii noastre si despre durarea acestei impilari pana bine de curendu: Pana candu veni marele Archiereu Andreiu si spriginu de toti credinciosii sei fi suffetescei, o mantui de acesta impilare, i recastigá perdutele drepturi, i redede total'a-i independintia si libertate, si apoi — des-bracandu-se pre sine insu-si de ce pucini moritori se potu deslipi, de amorulu propriu, de domnirea solitare preste altii de altmintrelea atátu de incantóre, o organiza cu noi dimpreuna asiá cátu acum — multiamita a totu puterniculu Ddieu! se administrea ea de sine si prin sine.

O apparitiune acést'a, dloru mei! carea ne-a insufflatu cellu mai aduncu respectu cátra producatorulu ei, éra acum ni strabate animile cu dorere, cá acellu-a ne-a parasitu, si, cá acum nu ne potemu adressá lui cu altu ce-va decátu cu exprimerea sincerei marturisiri, cá-i vomu pastrá in veci memori'a, nu vomu incetá nici odata a-i recunósce cu multiamita fiesca mantuitórele fapte.

Repetiendu deci intim'a oftare, cá se-i fia tieron'a usjóra, constatu si intarescu adeverulu, totoruru acelloru-a o binevoi a rostí Présant'a Sa parintele episcopu conducatoriu allu acestui congressu, despre trecut'a si present'a stare a besericeii noastre; despre activitatea marelui nostru Archiereu si despre rezultatele ei precum si despre recunóscentia ce detorimu acestui mare barbatu, si sum siguru dloru! cá facu acest'a constatare cu deplinu d-vostre consintimentu.

Dara totu in perfectulu accordu cu toti membrii acestui maritu congressu cutediu a afirmá, cá tote nisuintele, tote opintirile resuscitatorulu drepturilor nostre beseri-

cesci, si alle filorulu lui suffetescei aru fi fost zadarnice, dáca Majestatea Sa, Pré inaltitulu nostru monarchu nu s'aru fi indura si spre noi, purarea credinciosii sei roma gr. or.; nu aru fi incovintiatu pre gratia infintierea metropoliei nostre; nu aru fi sancționatu inarticularea besericeii nostre a beserica independinte si nu aru fi intariu statutulu nostru organicu — bas'a miscárilu nostre besericescei. — Nu vomu fi deci ni odata in stare dloru! de a multiumi e ajunsu si dupa cuviintia Majestáti Sa, prébunului nostru monarchu, pentru immen'a gratia si bunetate, care — se indura — a reversá asupr'a nostra; ci vomu transplátá credintia si loialitatea prin care au esceltu spre fal'a nostra protoparintii nostri, demn-trandu-o prin fapte casei domitorie abstragice si carea i-o detorimu si i-o pastránu si noi cu tota scumpetatea, o vemu transplátá — dícu — in animile copiloru nostri, de la cari o voru eredi ai loru, éra acum vomu dá repetita expressiune ferbitei nostre dorintie ca: se triésca Majestatea Sa Imperatulu, regele si marele principe allu Transilvaniei Franciscu Iosifu I.

„Isvorulu bunetátorulu“ e deci dloru, anim'a cea buna si nobile a Majestáti Sale; éra factorulu principalu, revindicatorulu drepturilor de care ne bucuránu adi, e reuitaverulu nostru Archiepiscopu si Metropolitu Andreiu Baronu de Siagun'a, adormtu in Domnulu!

Revocandu-mi in memoria faptele si espectoratiunile acestui mare barbatu ne ocupa unu momentu cu deosebire o eschiamare a densulu, facuta immediatu dpa ce se incuvintia infintierea metropoliei nostre, la carea, cu permissiunea d-vostre vi tragu attentunea: „Me dore! dise densuu, me dore tare, cá nu s'a satisfacutu pre cöplinu legii besericescei si nu s'a incorporatu dupa intiellessulu ei toti romanii din monarchia austriaca prin urmare si cei din Bucovin'a unei si acellei metropolie gr. or. române si cá Episcopulu acestora-a a sciutu impedecá realisarea acestei nesuintie legali: me bucuru inse, cá in Ungari'a s'a afflatu unu Episcopu, care cunoscedu si respectandu leges besericescei si dorindu binele romaniloru s'a invoitu la o assemenea incorporare, si asiá amu capetatu Episcopii suffragani; altmintrelea ni se permitea reinfintierea metropoliei numai pentru Ardélu.“

Estu modu s'a facutu legatura besericesca de atát'a insemnatare si de atátu folosu între romanii gr. or. din Transilvania

si între romanii gr. or. din Ungari'a si Banatu.

Sé credemu dloru! cu tota tari'a suffelatoru nostre, in indisolubilitate a acestei legature a nostre; sé o cultivánu din tote poterile nostre si se o pastránu ca lumin'a ochiloru nostri, binecuvintandu totu de-odata si pre acelu Episcopu, care a usuaru realisarea ei; éra de alta parte sé speránu cá dora, dora va succede si celor-alti frati de unu sange si de o limba cu noi din monarchia austriaca a intrá si ei in acést'a a nostra legatura besericesca!

In fine veniti dloru sé o apromitemu Présantiei Salle parintelui Episcopu si conducatoriu allu congressulu, cá noi toti vomu cautá a coresponde detorintiei nostre presente conformu legiloru besericescei citate de cátra densulu, care ne obliga.

In urma sé rogánu pre atotu puterniculu Ddieu, sé ni ajute ca sé alegemu de capu allu besericeii nostre unu parinte adevératu.

— Asiá sé fia!

Alegerea Arciepiscopulu si Metropolitulu romanu d'in Sabiu.

Diellele de 6—9. Septemvre a. c. sunt de mare insemnatare pentru istoria si a natiunii si a besericeii romane gr. or. d'in mare principatulu Transilvania, din Ungari'a si Banatu. In ceste patru dílle memorabile Romanii de confess. gr. or. d'in amintitele parti alle monarchiei se veduara antai'a data chiamati a probá in faci'a lumii poterea si priceperea loru, ce possuadu in essercerea sacrulu loru droptu d'a-si alege liberi si fara neci unu amestecu strainu pre arciepiscopulu si metropolitulu constitutiunalei loru beserice, assecurate prin statutulu organicu subscrissu si intariu de guvernul si imperatorele Franciscu Iosifu I. Diu'a de 9. Sept. 1873 a arretatu seclului XIX. dáca confessorii acestei constitutiunale si autonome besericeii sunt demni a possuade si esserce sublimulu dreptu, ce nemeritoriulu metropolitulu Andreiu prin nespuse fatigie si ostenele si cu ajutorulu credinciosiloru fii a sciutu se elupte, se recastige besericeii romane gr. or.

Ochii a milione de romanii au fostu tintiti a supr'a acestui primu congressu electoralu; animele totoruru romaniloru implorau gratia divina, cá rezultatulu acestei allegerii se fia spre binele si salutea, spre inffiorirea si inaintarea besericeii multu cercate si a natiunii întrege. Resultatulu ce jace inaintea nostra ne indreptatesce a sperá in

apropierea realisării dorintelor si a assecuratorulu nostre; in consolidarea armoniei si concordiei între fiii unei si acellei-si mame scumpe.

Inse acestu antáiú Congressu electoralu a datu totu o dita occasiune d'a studia si connosce in cátu-va mai afundu spiritulu si directiunea reinviati constitutiunii besericescei, prin aplicatiunile si interpretárele facute d'in mai multe párti la unii articoli si paragrafi essentiali d'in Statutulu organicu, ceea ce voiu nisúí dupa potintia a indegetu in modestulu meu comunicatu, pentru cá la tempulu seu se nu fia trecute cu vederea de cátra acia, cari voru avé lipsa de elucandú-va.

In intregulu meu comunicatu me voiu încordá a observá cea mai stricta obiectivitate si impartialitate. Cu tote acestea nu potu se facu numai una seca descriere a amintitelor patru dílle, cá-ci atunci mai cá aru d'ajunsu publicatiunea proceselor verbale; inse fiindu de facia la fia care momentu de consultatiune publica, credu cá nu gresiescu dáca voiu comunicá tote celle de lipsa, cu ochii mei au vedutu si urechiele melle au audítu. Astfulu apoi speru a poté dá publiculu una icona cátu se poté fidelu despre activitatea Congressulu electoralu de la 6. Sept. pana inclusive 9 Septemvre a. c.

Sambéta in 6. Sept. Cea mai mare parte a doperatorulu congressuali se affilégia in Sabiu. Deci la 4 ore d. m. a tientiú in beserica rom. gr. or. d'in strada macellariloru conferentia pregatitoria sub presidulu D. Procopiu Ivascovicu si is presentia unii publicu numerosu. In acestu conferentia se dede cetire actoloru, referitoru la repausarea marolui fiiu allu natiunii nemeritoriulu arciepiscopu si metropolitulu allu besericeii romane gr. or. d'in Ardealu Ungari'a si Banatu, Andreiu Siagun'a. Dupa aceea se mai cetira unele acte d'alle consistoriulu metropolitánu. In fine, presidiintele annunciandu siedintia de mane pe 10 ore a. m. si invitandu deputatii congressuali e se presintá mane cu siedulele de votare, dechiara conferentia inchiatu.

Dupa acést'a urmá privighiarea dupa tipiculu Rosalieloru, prescria in testamentulu marelui defunctu. Inse despre scribitia divina lassu se scrie „Telleg. Rom.“ pentru cá ellu se precepe mai bine la d'aceste, apoi este si organulu besericescu-scolariu allu Arcidiocesii.

Domineca in 7. Septemvre. Dup severisirea sierbituluu divinulu, la 12 ore numerosii doperatii congress. se intruní in baserica. D. Joanovicu, fostu secretariu

FOISIOR'A.

Reflesiuni

asupra aplicatiunii si interpretatiunii legiloru.

Discursu pronuniatu de d-lu procurore generale Romulu N. Opranu, cu occasiunea deschiderii curtii de appellu din Bucuresci.

Domnule presedinte si domni judecatori!

„Principie generale asupra aplicatiunii si interpretatiunii legiloru“: astu-felu este titlulu discursulu nostru de asta-di. Dupa cum vedeti, intentiunea nostra nu este de a vi espune unu studiu completu asupra acestei importante materie. Aplicatiunea seu interpretatiunea legiloru, prin regulele si principiile diverse si numeroase de cari sunt dominate, formedia una adeverata sciintia. Cine díce interpretatiune, díce lege: cunoscentia unei-a presupune pre a cellei-lalte. Legea este una conceptiune, una teoria, una abstractiune: interpretatiunea este unu faptu. Cea ce face pe omeni sé cunosca legea, este punerea ei in aplicatiune, interpretatiunea ei. Fara acestea, legea n'aru avé taria, si efectele ei salutare n'aru fi respandite in societate.

Cáta legatura nu esiste dar între densele! Si cáta necesitate are interpretulu de una cunoscentia perfecta a legii! Nu érá dara possibile intr'o lucrare atátu de limitata sé vi desfiaránu tote regulele pe cari se baséza interpretatiunea seu aplicatiunea legiloru. Una astu-felu de impossibilitate materiale ne-a facutu sé alegemu din subiectulu nostru numai ceea ce ni s'a pa-

rutu mai essentialu si mai generele, remanendu la dvostra sé judecati dáca ni-amu atinsu scopulu si amu reusitu in planulu ce ni-amu trassu.

Domniloru! legea este una necessitate Cine a dísu cá omulu este unu animalu socialu, pe langa unu mare adeveru ce-a esprimatu, a arretatu originea legii si bas'a sa. In adeveru, fara regularea raporturilor d'entre omeni, sociabilitatea aru fi fostu una idea fara sensu si societatea aru fi devenitu imposibile. Dara acést'a nu se potéa intemplá, cá-ci natur'a umana nu potéa fi alt'a. Legea a essistatu de la inceputu. Pana a i-se da formele regulate de mai tardiu, essentia ei affandu-se in tote animile, in tote consicintiele, ea se applica de intrega societate seu de alesii ei. De aci numirea ei de justa de impariale, de divina, cá-ci érá expressiunea suffletulu, ac etsa partecica a divinitá applicata la contestatiunile omeniloru.

Indata ce legea a luatú nascere, indata ce essistintia ei in societate s'a gasitu necesarie, aplicatiunea si interpretatiunea ei au apparutu.

La inceputu cellu ce facea legea o applica, o interpretá. Asta stare de lucruri a duratu timplu multu. A trebuitu ca una revolutiune mare se treca printre omeni si natiuni ca abu surile ce au decursu din acesta cauza sé se curme. Asta-di legiuitorele este una persona si aplicatorele alt'a. Astu principiu lu-a-vemu inscrissu in legea nostra fundamentale. Unui-a de-a face legea, altui-a de-a o applicá.

Daca legea aru fi perfecta, nimicu n'aru fi mai simplu de cátu a o applicá. Dara legiuitórele e ca si omulu: ellu se contradíce,

uita. De aci difficultati adesse ori mari la applicarea legii. Fara acestu defectu allu legislatorelui, aplicatiunea legii aru fi una simpla arte; una punere in practica a unii principiu stabilitu intr'unu modu fissu si claru; cu acestu defectu, applicatiunea, interpretatiunea devine una adeverata sciintia. Acést'a face ca primulu lucru ce se cere de la unu interpretatore sé fia perfect'a cunoscare a legii, a origineloru ei, a sensulu ei, ect.

A applica legea, a o intrepredá, sunt doue cuvinte apropo sinonime, seu mai bine a interpretá legea va se dica a-o applicá la unu casu care nu presinta multa claritate si precisiune. Cu acést'a inse, cá interpretatiunea se applica la casurile obscure ale legii seu chiaru la casurile cari nu sunt prevediute de dens'a, nu trebuie sé se dica cá interpretatorele poté „se imprumute legislatorelui vederi, intentiuni ce n'avea, adesse ori mai multu seu mai pucinu bune, practice.“ Ellu nu trebuie sé aiba nici-odata pretensiunea d'a inventá. Ori cátu de ingeniosa si suptile aru fi, ea nu trebuie sé fia de cátu interpretatiune, cá-ci a interpretá legea este a-o esplicá, a-i descoperi, a-i elucide sensulu essactu si veritabile. „Nici-odata intepretulu nu-i este permissu a-si substitui propia-i gandire acellei-a a legislatorelui.“ Dáca legea e clara, fara se presinte vr'o obscuritate seu equivocate, judele trebuie, ori cátu de grelle aru fi consideratiunile care i-s'aru poe oppune, a-o applica astu-felu dupa cum e scriessa: „dura lex, sed lex.“ Sub pretestu d'a-i petrunde, spiritulu ellu nu trebuie sé-i elude liter'a. Presumptiunea lui nu trebui pusa in loculu presumptiunii legii. Dáca legea nu distinge,

nici ellu nu trebuie sé distinga, si exceptiunile cari nu sunt in lege nu trebuiescu a fia supplinite.

Interpretatiunea propriu dissa nu iscepe, dupa cum amu dissu, de cátu cand legea presinta difficultati in esplicarea ei. Pentru resolverea acestoru difficultati sunt una multime de regule si principie conformedia corpulu si anim'a interpretatiunale sciintia.

Sciintia interpretatiunii cauta midile cele d'a ajunge sé sesiedie in tota intinderea s'a ideea coprinsa intr'unu testu. „Interpretatiunea legiloru este unu lucru de rationamentu si de logica, precum si de discernamentu si de bonu sentiu, de intielepciune si de esperiintia. Interpretatiunea legiloru este sciintia chiaru intrega! Este marea si difficila problema a carei cunoscentia face pe jurisconsultu in adeveru demnu de acestu nume.“

Primele conditiuni ce trebuie se insusiesca acellu-a ce interpreta legea sunt: un completa cunoscare a acestei legi, a istoriei formárii ei, una instructiune solida a variata, care sé-lu feresca de rutina atátu de prejudiciabile applicárii legii! — si sé-i tiena spiritulu liberu si independintu.

Interpretatiunea e una sciintia si una arte: prin ea legea se face cunoscuta omeniloru, cu ajutorele ei legea, asta realisandu a justulu, se applica la regularea raporturilor între omeni, la aplanarea difficultátoru ce se nascu între densii. Omenii nu cunoscu legea, dreptulu, de cátu prin aplicatiune, interpretatiune. Ecce pentru ce autoritatea carei-a i-s'a datu asta sarcina s'a numita justitia. Ecce pentru ce nu s'a confu-

statu, propune esmiterea unei deputații care se invite pre commissariulu congres. D. Ivascovicu, eppu Aradului, a se prezentu și a ocupă loculul presial. Congresu allege in deputatiunea esmittenda pre D. D. Ioanovicu, Fauru, Dr. Hodosiu, Desanu d'intre seculari, si pre protopopii Tioanu, Belesiu si Metianu dintre clericali.

La intrare D. commissariu fu primitu si salutatu d'n tote partile cu ovatiuni indeungate si insufletorie.

Commissariulu ocupandu loculul presial, propune si se alegu notari ad hoc cei mai tineri deputati congressuali: Dnii Toma Rosiescu, Teodoru Fasie si Simeonu Popescu. Dupa acest'a commissariulu tiene descursulu de deschidere, facundu meritata apoteosa marșului Archiereu Andrieu. (Discursulu de deschidere l'amu publicatu in nrulu precedentu. Redactiunea.)

(Va urma.)

Valeriu.

Societatea Academica Romana.

La 30 Augustu st. v. s'a tenutu siedintia publica de inchidere a Societății academice romane in sala Senatului din palatiulu Universității in Bucuresci.

La deschiderea siedintiei s'a datu lectura mai antaiu unui actu memorabilu demnu de applausele tuturor Romanilor, care ar fi bine să affle mai multi imitatori: Testamentulu generalu in vietia Nasturelu Herescu.

Inca din 1868 acestu venerabilu betranu, care a conservatu piosele sentimente stramosiesci, regulasse ca din avevrea sa se o lasse besericeii santei Vineri — fundata si patronata de vechi'a si nobil'a familia Herescu — si se se iea 5000 de galbeni pre fia care annu pentru premie literarie. Annuu acestu-a generosulu donatore crediu că nu ar poté incredintia mai bine acellu venitu, de cătu in manile „Societății academice,” care are tocmai misiunea de a incoragiă progressulu sciintiei si literaturii.

Astfelu, dupa nou'a dispositiune testamentaria, diumetate din venitulul verii salle se lasse besericeii santei Vineri, si diumetate „Societății academice” sub numele de „Fondulu Nasturelu.”

Din acestu fondu se voru da pre totu annulu premie pentru opere sciintifice, literarie si de belle arte, in summa cellu pucinu de 5000 lei noui. Assemene premie se voru da nu numai

pentru operele annunciate anume de „Societatea academica,” ci si pentru celle de innalta valoare literaria ce s'aru publică spontaneu de cine-va si cari s'aru aprecia demne de recompensa din partea „Societății academice.”

In urm'a lecturii acestui testamentu, d. G. Sionu, membru allu Societ. acad., pronuncă unu discursu de multiunire in onorea donatoriului. (Acestu discursu lu vomu publică in nr. proximu. Red.)

Dupa ce betranulu academicu Baritiu a datu lectura unei disertatiuni a supr'a bataliei de la Varn'a din 1444, s'a comunicatu raportulu commissiunii filologice a supra unui concursu de traducere din Iuliu Cesare. Tralectiunea dlui Caeanu, profesore din Focșiani a fostu premiata cu premiulu de 1200 franci. Acestu premiu s'a datu din fondulu Cusa. D. Odobescu a pronunciatu cu acesta ocaziune câte-va cuvinte bine-semtite in momori'a repausatului Domnu, care a incoragiatu activitatea literaturii prin fondulu ce a donatu cu acestu scopu.

Sesiunea „Societății academice” a annului acestu-a s'a inchisu printr'unu discursu de secretariulu generalu allu acestei societăți.

d. „Pressa”

Saturariu, in Septemre, 1873.

Sperantiele economulu agricultorulu dupa atati-a anni sterili si plini de suferintie sunt nimicite cu totutu si in acestu annu. Recolt'a de papusioiu nu va fi mai favorabile decâtu cea de grau. Siorecii au nepaditu campulu, si sementia de tomaa va fi arruicata in gur'a loru. Betranii spunu. că de câte ori s'au ivitu siorecii in asié mare mesura, a urmatu totu-de-un'a fomete si scumpete. „Panem et circenses.” écca situatiunea in care se affia tierr'a lui Stefanu Unguru. Si guvernulu, care ar fi chiamatu a alina suferintiele, ce face ellu in midiloculu prepastiei generale? Tramitte esecutori pre omulu seracu, ca se iee si cea mai din urma bucata din gur'a prunciloru, ca se-i iee suffletulu. Si pana candu astfelu poporulu e espusu la ruinare cu deseversire. cei ce tragu folosu din situatiune sunt: judanii fara suffletu cei cu 100%—200%, si esecutori reg. unguresci cu diurnele de 5—8 fl la di

si spesele de calletoria. Luati domniloru, luat, dar se sciti că a ti luat totu.

Ce este ore caus'a sbiciului tramissu asupra poporulu? Poporulu, bunu si credintiosu, nu pote se fia caus'a; ellu a datu totu de-un'a lui Ddieu si imperatulu, ce li se cuvine. Provedinti'a, carea la inceputulu secululu presinte a cercetatu tierr'a cu „fometsa cea mare” si ea a pedepsitu alliantia cea santa, conjurata in contr'a libertatiloru poporeloru — asta-di pedepsese truŃia si inganfarea „poterniciloru dillei,” voiesce a pune capetu nedreptatiloru comisse de constitutionalismulu falsu allu magiariloru; voiesce a umil' pre cei ce s'au innaltiatu prin forcia si fara-de-legi. Numai astfelu se pote esplică mania lui Ddieu tramissa asupra nostra. Si noi vomu indurá si perseverá cu acea convictiune: că nu este de parte timpulu, candu dreptatea si adeverulu nu voru mai fi vorbe gole; candu romanulu in patri'a sa nu va fi tractatu ca unel'ta de tunsu si de mulsu; candu cei ticalosi si-voru luá resplaté meritata. Nu este nefericire, in care se nu fia si ce-va bine.

Pricipe-voru ore ungurii semele, ce se arreta a fi tramisse de o mana supranaturale? Vedé-voru ei ore, că in contr'a loru sa conjuratu pana si natur'a, această mama dulce a totororu? Si dacanu, — ore M. Sa Domnitoriulu va suferi si mai departe la guvernarea tierrii exclusivu numai o mana de omeni, cari in setea loru nu se sfiescu a ni atacá si profaná pana si penatii (Diei) nostri de casa, limb'a si sentimentele plantate in noi de natura, cari cu potere omenesca nu se potu smulge din anim'a nostra? Seau semele de pana acuma nu sunt de ajunsu pentru ca si unguru se pricepa, si spre acest'a sunt de lipsa altele, mai grele si mai ecclatante?

Ei bine, voru urmá si acelle. Institutiunile maestrite decretate de magiari voru ruiná tierr'a, fãra ca nationalitãtile se gravitedie in afara. Poporulu, cellu magiaru asié precum si cellu romanu e satulu dejá de asemene constitutiune, si fiindu desamagitu constitutiunea intrega de asta-di o considera de unu midilocu numai pentru indestulirea pofteloru unoru speculanti singulari; innaintea lui si-a mancatu omeni'a si drept'a si stang'a, si mai bine se arrunca in braciele némtiului absolutisticu, de cătu se suffere nedreptãtile domniloru magiari, cei cu gur'a mare si cu mintea scurta.

Daca vomu merge totu asié si mai de parte, in diece anni de dille judanii voru fi stapanitorii tierrei, si magiarii cu man'a propria voru creá din tierra o noua Palestina.

Si in midiloculu acestei triste situatiuni, magiarii in locu de a impacá nationalitãtile, sementia a urrei si a discordiei totu mai tare. Potu ei ore asceptá cătu-si de pucinu folosu pentru binele publicu, seau tocmai pentru binele loru exclusivu, dacu se va continuá lupt'a intre nationalitãti pana la absurditate? Noi vomu primí lupt'a ori de unde se vna, fiindu siguri, că venitoriulu pote fi numai allu nostru. Mai velle dille, de cătu celle de acuma, nu potemu se ajungemu. Si pana atunci vomu dice cu scriptur'a: Mantuesce Domne poporulu teu, si binecuvanta moscenirea ta; invingere imperatulu nostru asupra contrariloru unguri daruiesca, si cu crucea ta padiesce pre poporulu teu.

Satulu-nou-infer., in Sept. 1873.

In caus'a stramutãrii theologiloru romani de la universitatea de Vienn'a la cea pestana.

Dle Red. Inca in tom'n'a annulu trecutulu se respandisse faim'a despre stramutarea theologiloru romani si rutheni de la universitatea de Vienn'a la cea pestana, adeca din institutulu St. Barbara in Vienn'a, in seminarulu centrale chatolicu din Pest'a. Dvostra atunci n'ati intrelasatu a luá notitia si a comentá scopulu acestei stramutari, precum se pote vidé in nr. 107 „Fed.” din an. tr. Acea faima acum in tempulu din urma se ivi de nou si inca intr'o forma multu mai ciudata. Se dicea adeca, ca tinerii romani si ruthi ni nu numai se voru stamutá de la universitatea de Vienn'a la alta universitate, ci se voru rechiamá pre acasa in seminariele domestice.

Noi, pre cari ne attinge immediatu acesta cauza, nu voiamu se dămu credientulu acestoru faima, pentru aceea nici n'am affiatu necesariu a scrie ce-va in meritulu causei; acum'a inse, candu audiramu din fonte competentu, că prim'a faima are se se constate cătu mai currendu, nu ne potemu retiené a nu da espresiune publica sentimentiloru nostre de dorere si amaritiune. Nu vomu face istoriculu seminarului c. r. centralu St. Barbara din Vienn'a, in care se cresceau alumni romani si rutheni gr. uniti din tierrele asta-di coadunate sub sant'a corona a santului Stefanu, asceptandu se

datu cu alt'a. Acum nu e de miratu că atãta conditioni se cãru de la interpretãtoru, de la judecãtoru. Deschideti istori'a, si veti vedé cu cãta solemnitate s'a imbracatu totu-de-un'a verdictele lui! Acest'a este pentru cã autoritatea, care distribuie justicia, este cea mai importante intr'o societate, si prin urmare ea cea d'antãiu trebuie se fia mai stimata, mai respectata. Dacu este vr'u-nu locu unde omulu trebuie se-si puna tote facultãtile salle in jocu, unde ellu se trebuiaca a se intrece in sciintia, in impartialitate si onestitate, in caracteru, in integritate, apoi sicuru acellu locu este pre altarulu de unde justiti'a imparte radiete salle binefacutorie printre omeni. Judele nu este unu omu, si unu preotu. Credintia sa este legea, altarulu seu tribunãlele, beserica sa societatea. Ca si preotulu, detori'a sa seau mai bine misiunea sa este d'a pune pre omeni continuu in raportu cu legea, asta emanatiune a divinitãtii. Jude si justu au aceea-si origine: pentru ce n'aru avé si acellu-asi caracteru? Aceste principie sunt atãtu de adeverate, in cãtu, ca cei vechi, jedgele avea de misiune a iniitiã pre omeni la cultulu divinitãtii si la acellu-a allu dreptãtii. A trebuitu ca pasiunile se se descepte in pepturi, ca interesele de casta si de partita se se esagereze, pentru ca aceste doue lucruri se se desparta unulu de altulu. Daru asta separatiune n'a potutu se desnaureze ceea ce inca de la inceputu erã adeveratu. Preotulu n'a mai distribuitu justiti'a, daru judele a avut totu-de-un'a caracterulu lui.

Acesta digressime erã necessaria, cãci dacu nu ne inelãmu, numai ea justifica celle ce diceamu mai susu in privintia caracte-

rului judeului, caracteru pe cari toti cei ce s'au ocupatu cu materi'a ce tratãmu l'au proclamatu, l'au redicatu susu.

S'atingemu acum mai d'apripe subiectulu studiulu nostru. Amu dîsu cã legea, candu este clara, judele trebuie s'o aplice puru si simplu, astu-felu dupa cum ea se gasesce. Candu ea este obscura, candu ea in fine nu prevede una ipotesa, atunci interpretatiunea are locu. Amu dîsu inca cã interpretatiunea este si ea una aplicatiune a legii una aplicatiune inse intr'unu casu ca celle de susu. Aci incepe cunnoscintia diferiteloru regule cari formedia din interpretatiune una adeverata sciintia. Interpretatiunea este varia, dupa differitele legi la cari ea se aplica. Sunt principie generale, cari se aplica la tote, sunt altele speciale, cari se aplica numai la unele dintrinsele. A le espune pe tote, ni-aru fi peste potintia in scurtulu timpu de care dispunemu. Ne vomu margini d'ara in arretarea principiloru generale cari se potu aplicá la interpretarea totororu legiloru.

Z a c h a r i a dice, intr'un'a din operile salle, cã, pentru ca se fia locu la interpretiune, 3 conditioni sunt indispensabili 1)trebuie se fimu securi de testulu legii, 2) ca testulu se pota fi intielesu, si 3) ca terminii testulu se nu fia singuri sufficienti pentru a manifestá pre deplinu sensulu si ideea coprinsa in testu. Afara din aceste casuri, seau mai bine dacu aceste conditioni nu se intrunescu intr'unu testu, atunci, legea fiindu destullu de clara, interpretulu n'are de cătu s'o aplice astu-felu dupa dupa cum ea se gasesce. Trebuieescu aceste conditioni ca se fia locu la interpretatiune, cã-ci, dacu nu suntemu securi de

testulu legii, apoi cum o potemu interpretá?

Allu duoilea, dacu testulu se pote intiellege prin chiaru lectur'a lui, atunci ce nevoia mai este d'a alergá la regulele interpretatiunii? Cellu ce face acest'a dicteza legea, éra n'o aplica; prim'a sa detoria aru fi calcata, cã-ci aru cumulá asupra sa doue calitãti, aceea de legislatoru si aceea de interpretu, ceea ce nu pote fi permisu nici dupa principiele generale, in acesta materia de asta-di, care separa aceste poteri, nici dupa chiaru articulele legii. A trei-a conditione, pentru a se da locu interpretatiunii e „ca terminii testulu se nu fia singuri sufficienti pentru a manifestá pre deplinu sensulu si ideea legiuitorulu.” Unde este completa intiellegere, nu póte fi dubiu, si unde nu este dubiu, legea trebuie aplicata puru si simplu.

Acestea disse, prim'a detoria a interpretatorului, insãntea unui atare testu, este mai antãiu cautarea tragerii sensulu din chiaru cuvintele ce intrebuintiesca legiuitorulu in testulu seu. De multe ori arangiemntulu fraseloru, punerea virguleloru, studiarea terminiloru intrebuintiati, facu se se vedea, fara alta casna, ideea legiuitorului, seau ceea ce ellu a voit se dica. In tierr'a nostra, unde legile in totu-de-un'a s'au facutu si se facu cu mare rapeditiune, la noi unde legiuitorulu, in grab'a lui, i-a placutu se tiena pucinu comptu de regulele gramaticale in constructiunea fraseloru, acesta prima regula a interpretãrii va poté avé locu adesea. Interpretatorele are daru deteri'a d'a usá cu sciintia si precisiune de asta regula, care de multe ori lu va poté scote din multe difficultati. Daru se intempla de multe ori ca

testulu legii se resiste in contr'a acestei esplicatiuni gramaticale. Ce va fi de facutu? Este evidinte cã acellu articlu n'a potutu fi arruicatu acolo fãra nici unu scopu. Ori cãtu de ignorantes'aru presupune face-torele legii, nu pote fi probabile cã ellu se se fia amusat d'a implé colonole unui codu cu articli inutili. Aci incepe a avé effectu adeveratele regule alle interpretatiunii. Aci interpretatorele trebuie se-si puna in jocu tote facultãtile salle, tota sciintia sa, totu bunulu seu semtiu. Atunci spiritulu seu va trebui se fia transportatu in midiloculu circumstantiloru cari au produs'o. Ellu va trebui se studieze spiritele acelloru-a, cari au concuratu la confectionarea ei. Va essaminá debaterile la cari a datu locu propunerea legii, va observá intentiuni celorlu ce o presintau, cugetele celorlu ce o combateau. Interpretatorele atunci nu e numai unu omu. de sciinta, ellu trebuie se fia unu filosofu care judeca effectele dupa cause, care cauta, discerne, cantarece, cerceteza. Cu cãta precautiune inse ellu nu va face tote acestea, cã-ci va trebui se se gandesca continuu nu-mai la detori'a sa de interpretu. I va fi frica se invonte, se dee intentiuni legiuitorului ce n'a potutu avé, se gasesca teorie noui si suptile, cã-ci in facia are interesele partiloru cari accepta dreptatea sa, si in interiorele seu are consciintia care nu i va permite a satisfacé ambitiuni desierte sacri ficandu adeverulu, care nu pote fi pentru densulu de cătu in lege!

(Va urmã.)

face acesti alti barbati de ai nostri, cari au si cunoscintie mai detaiate, si penna mai agera; ci ne vomu margini numai a arreta — intru catu ni va permite modestele noastre poteri, motivele cari au indemnatu pre „parintesculu“ guvernungurescu ca se intrevenia pentru stramutarea clericiloru romanu si rutheni de la Vienn'a la Pest'a

Se scie adeca, ca primul si principallu punctu din programm'a parintescului guvernungurescu este „magiarisarea cu ori-ce pretiu a elementelor nemagiare“; assemene se scie, ca spre a desnationalisa pre unu individuu seau pre unu poporu intregu este neoperatu necessariu a-lu despoia mai antaiu de limb'a nationala fara de care nu esiste vietia nationala, nu esiste nationalitate. De siesse anni de candu esiste, guvernulu ungurescu nu lucra decatu in acesta directiune; cu ori-ce pretiu fia chiaru si cu pretiulu assistintiei salle ellu vre se ni rapesca limb'a, acellu clenodiu scumpu, pre care strabunii nostri in tempii cei mai vitregi, contr'a toturu adversitatiloru si a furiei barbare, au sciutu se-lu apere si pastredie cu scumpeitate pentru noi, urmasii loru. Inse dorere! si rusine! tesaurulu scumpu, pre care seclii obscurantismului barbaru, candu nomadii asiatici navaliau ca si locuste pre agrii cultivati, nu ni l'au potutu rapu, pre acestu tesauru vreau se ni-lu rapesca asta-di, in seclulu XIX, pretinsii propagatori ai culturai si civilisatiunii moderne in orientulu Europei

Si acestu punctu din programma domnii unguri voru se-lu esecute nu numai cu tota rigorea, ci si cu tota terrorea. Nu e destullu, ca au scossu limb'a romana d'in tote affacerile vietiei publice; nu e destullu ca se incerca se nimicesca institutele de invetiamentu ce stau sub poterea discretiunaria a supravegharii loru, inse sunt redicate din sudorea romanului, fara nici unu ajutoriu din partea statului, dar ei vreau se impedepe acum si pre junii romani d'a se potu cultivu si califica pre la institutele mai inalte, afara de limitele Unguriei. Documentu indeveratu ni e casulu din cestiune, adeca impedecarea theologiloru romanu, d'a-si completu cursulu studioru la universitate din Vienn'a, de unde essira unii dintre cei mai zelosi si mai infocati nationalisti ai Romaniloru.

Sciundu acest'a „parintesculu“ guvernulu la de pretestu ca tenerii romani la Vienn'a tiessu la proiecte despre infintiarea „Daco-Romaniei“ si ca, prin urmare, acolo tinerii ai statului magiaru, cari se crescu cu bani magiari, in locu d'a deveni patrioti buni, venindu acasa cauta a infige cutitul in peptulu mamei patrie; dreptu aceea dinsulu affa de bine, a detrage subsidiulu, de care s'au bucuratu pana acum mai multi tineri romani si rutheni, cari se tramitteau a-si completu studiele la facultatea theologica din Vienn'a, dicundu totu-odata, ca acei tineri totu asi de bine se potu cultivu in Pest'a ca si in Vienn'a. Astfelu guvernulu ung. a rechiamatu pre clericii romani de la Vienn'a la Pest'a, ca acolo sub ochii crescentoriloru unguri se nu li fia certatu nici baromu a cugeta rumanesce; ca in locu d'a ceti „Federatiunea“ si „Romanulu“, se cetesca pre „Pesti Naplo“ si „Ellenör“; in locu d'a proiecta despre infintiarea unei Daco-Romanie, se invetie a proiecta una Unguria mare si tare preste totu orientulu Europei; se invetie, in fine, cum se colluere cu ungurulu la tempirea sentiuluiu nationalu in romanu si la realisarea ideei lui Vörösmarty, ca „totu omulu se fia omu si ungu.“

Aceste sunt, dupa noi, motivele cari au indemnatu pre guvernulu ung. ca se face dispusetiuni pentru transferarea clericiloru romanu si rutheni de la Vienn'a la Pest'a. Mai bine aru face domnii unguri, daca aru inceta odata d'a se mai nutri cu sperantia vane, cu idei nerealisabile in tempulu de asta di; aduca-si mai bine a-minte de cuvintele lui Valeriu Maximu „Lento gradu ad vindictam sui divina praecedit ira; tarditatemque supplicii gravitate compensat.“ Acest'a o revocu in memori'a ungurulu, era romanului, fiului sufferintiei seculariei d'icu: „Perge pati patiens, patienti palma paratur.“

Unu filoromanu comit.

VARIETATI.

† (Necrologu.) Ioanu Papiu, in numele seu, a ficeloru: Victori'a de 2 anni si Mathild'a de 7 lune; a mamei soore: Veronic'a, a cumnatiloru: Ioanu Ludovicu si Vilhelmin'a, cu anim'a intristata si infransa de dorere aduce la cunoscintia consangeniiloru, amiciloru si cunoscutiloru prea tempuri'a pierdere a iubitei si scumpei salle socie, resp: mame, fico si sorore: An'a-Amalia-Veronic'a nascuta Pesamosca, carea in florea etatii in allu 20. annu allu vietii si allu 4. allu beneventatei casatorie, dupa unu morbu greu de 24 dille, si-dede suffletulu in manile facultatiului a tote in 7 Septemvre 1873 la 3 ore din di. Remasitiele-i pamentesci se astrucara in 9 acellei lune ni Cemiteriulu Com. Orlatu in gruppa familiara. Grea lovitura, mare si amara sarcina appessa umerii golnicului consorte si a micutieloru prunce. fia-ittiren'a usiora, memoria beneventata si neunitata.

† (Necrologu.) Niculau Vulcanu, protopopu gr. c. romanu de Lotamare, Iosifu Vulcanu, redactorulu diariului „Familia“ din Pest'a, — cu soci'a sa Aurelia n. Popovicia, Lilla Irinyi maritata Gozmana, Ioanu Irinyi, Antonia Irinyi, maritata Derocskey, Elena Kopocsy ved. Péczely, Irma Kopocsy maritata Jánosy Andreiu Kopocsy, Alessiu Popoviciu si soci'a sa Liuba, anuncia cu anima sfasiata de dorere, incetarea din vietia a neunitatei socie, mame, soore, sorori, matusie si cuscere **Victoria Vulcanu n. Irinyi**, intemplata in allu 60-le annu allu vietii salle si 43-le allu casatorie foricite, la Let'a-Mare in 16. Sept. a. c. sera la 10 ore, dupa o bola indelungata. Fia-ittiren'a usiora si memoria bine-ventata.

† (Necrologu.) Alessandru Buda, deputatu dietalu, in numele seu si allu filoru Oliveriu cu socia-sa Sara Huniadi, Eugeiu si a sociei salle Rosa Zsitkovski, aduce la cunoscintia rudeniiloru si cunoscutiloru, cum ca socia sa, resp. mama si socra; Anna Vasvári dupa unu morbu gravu, in 16 l. c. si-a datu suffletulu in manile Domnului. — Fia-ittiren'a usiora.

(Faptele nobile nu potu remane la intunericu.) Din Tergulu Muresiului ni se tramittu spre publicare urmatoarele sire: Devis'a epocii presente este inaintarea in celle ce attingu interesele spirituali cu catu este orizontulu natiunei nostre mai obscuru, cu atat'a debue-se ni palpedie anim'a de bucuria, candu vedemu pre unii barbati devotati pentru totu ce attinge strictu interesele natiunei nostre. Cu bucuria debue se annotediu ca in dillele trecute avui ocaziune a calletori in mai multe parti alle Transilvaniei si in scaunulu Muresiului. Unu dintre literatii nostri, cari au avutu ocaziune a percurge baremu in treacatu scaunulu Muresiului voru ave idea, ca ce va se dica a fi in mediulocu sacuimoi infariate, precum este scaunulu amintitu. Daca este asi, cu atata mai tare debue se stimamu zelulu unor barbati, cari in impregiarile amentite nisuiescu a contribui, dupa potentia, la totu ce se pote pentru inaintarea in celle spirituali, ce attingu natiunea nostra. Sum de convingere, ca nu voui vetema modestia unui barbatu romanu devotatu; daca voui enara fapta ce-lu caraterisedia. — Deci pentru a servi cu atare modelu demnu de tota imitarea — voui se illustrediu prin fapte colle disse mai susu. Barbatulu despre care vinu a vorbi este Domnulu Emericu Ladosianu, judele processuale din cerculu Calului, carele, cu tote ca abi are 3—4 sate romane, mai multu mestecate cu unguri, si cu tota ca cine cunosce poporulu romanu din cerculu amintitu, scie ca este de totulu indiferentu pentru totu ce este nationalu, totu-si prin nisuinti'a sa neobosita a conlucrata ca in comunile San-Laurentiu si K. Szentivány se se edifice scole romane, pentru a caroru infintiare a contribuitu d'in l'ung'a sa propria cate 10 fi. in communia

M. San-Georgiu, in carea totu odata locuesce si judele processuale, — pentru scol'a romana a cumperatu cu speselo salle proprie una casa cu 430 fl. v. a. cu una gradina de 350 stangini patrati cas'a are trei departimente si corresponde legii pentru instructiune. Pe langa aceste pentru formarea unui fondu scolasticu in M. San-Georgiu a donatu 100 fl. v. a. Cu ocaziunea acest'a inchiau impartesirile melle cu acea dorire, ca superiorii, cari au a supraveghia preste caus'a scolara in comunelore amintite, se se ingrigesca ca aceste institute infintiate se sustiana si pastredie, — si se se mai affie si alti barbati devotati si cu influentia mai mare, si baremu atat'a se contribuesca pentru binele natiunei romane, catu a contribuitu amintitulu jude processualu. — Unu calletoriu.

Concursu.

Pentru vacant'a statiune docentiale de Supurulu de susu pro 1. Octobre a. c. se publica Concursu.

Cu acesta statiune sunt impreunate urmatoriele emolumente: 120 fl. v. a.; 35 miertie de bucate si totu atat'a clacani; pamentu aratoriu de 8 cubule; lemne de incalditu si stolele diumetate precum si, eventualminte, proventele cantoralu.

Doritorii de a dobandi acesta statiune se fia essercitati bino in tipicu si cantari; avendu de a se presentu cu documentele loru, pre terminulu mai susu indicatu, in antea senatului scolasticu locale.

Din siedinti'a senatului scolasticu, tienuta in Supurulu de susu 10 Sept. 1873.

1—2 Ioanne Galu.
parocu, protop. si presied. senat. scol.

Concursu.

Prin abdicarea docintelui de pana acum si prin morte cantorelui, statiunea de cantoru-docente la scol'a confessionalu gr. cat. din fili'a Oarti'a de mediulocu seau Ortiti'a a devenitu vacanta. Dreptu aceea senatulu scol. publica concursu pentru nou'a occupare a acestui officiu, cu care sunt impreunate urmatoriele emolumente:

1. bani gat'a 60 fl.
2. cereale 40 metretie;
3. lemne de focu 4 orgii (stangini) patrati;
4. pamentu de arratu ostravillanu, cam de 4 jugere;
5. cuartiru liberu, gradina si stolele cantoralu.

Doritorii d'a occupu acestu postu sunt invitati a-si adressa recurselu, provediute cu attestatele de calificatiune, la senat. scol. confess. din fili'a Oarti'a de mediulocu, dieces'a Gherlei, tractulu protopopescu allu Oartiei infer., cellu multu pana in 30 Sept. a. c. candu apoi voru ave a se infacisia in persona inaintea sen. scol.

Oarti'a de mediulocu 1 Septem. 1873.
(Post'a ultima Sz. Cseh.)

Alessandru Costea
presied. sen.

Concursu.

Pentru occuparea statiunei de invetiatoriu la scol'a confessionalu gr. cat. din Gardani, in protopopiatulu Basesciloru, se escrie concursu pana la prima Octobre a. c. st. n.

Cu acesta statiune sunt impreunate urmatoriele emolumente:

- a. Salariu de 200 fl. v. a. in numerariu, platindu-se in trei rate egali;
  - b. Casa de locuinta cu gradina le legume.
- Doritori de a occupu acestu postu au se

asterna recurselu loru in tempulu indicatu la senatulu scol. locale din Gardani.

(Post'a ultima Szil. Cseh.)

Gardani, in 3 Septembre 1873.

Michailu Mustea

2—2 Parochu si pres. senat. scol.

ALESSANDRU ROMANU

Propriet., edit. si red. respundiet.

Anunciu.

Iosvorele de apa minerala din fontanelo principale de munte alle Borszékului, care este renumitu in tota lumea, apoi fabric'a de stocila cu trei cuptorie de topitu, edificiele economice si alte obiecte si drepturi de usufructu, — se dau din partele comunitatiloru secuniesci Gyergyó-Ditró Szárhegy in arenda pre 12 anni succisivu, incependu de la 1 Novembre 1874, in inteliessulu punct-loru si conditiuniloru statorite de adunarea generale a acestoru comunitati, care s'a tienutu in 10 Augustu a. c. Portratara offertelor de essarendare va ave locu in 20 Novembre a. c. la 10 ore a. m. in localitatea officiala a comunitatiloru Ditró.

Summ'a minima pentru offertele de arenda s'a statoritu la 52,000, adeca cinci-dieci doue mii florinti pre annu.

Doritorii d'a luu in arenda sunt cu tota onorea provocati, ca in restempulu menstiatu se binevoiesca a-si subterne offertele in scrisu si provediute cu timbru de 50 centu la comisiunea alessa spre acestu scopu in comunitatea Ditró, si acest'a s'o face atat mai vertosu, pentru ca offertele sosite mai tardiu nu se voru luu in consideratiune. Inse este de in semnata, ca offertele se fia concipiate in limb'a magiara, se fia chiaru si in elle se se dechiare apriatu, ca respectuvulu are deplina cunoscintia despre punctele si conditiunile statorite si le accepia; afara de acest'a, la oferta se se allature in bantagat'a summ'a de 5200 fl. ca 10% din summ'a totala de essarendare, seau se voru allaturu attestate officiale autentice, prin cari se va dovedi ca in valoarea summei mentionate s'au depusu la ore care perceptoratu regung. espressu spre scopulu arendarii de cursulu bursei, obligatiuni unguresci de transivane pentru desdaunarea pamentulu. Offertele trebeu se fia subscrisse cu mana propria.

Puntele conditiuniloru statorite se potu ceta in fia-care di in cancelaria officiala cumunitatii Gyergyó-Ditró, eventualment la cercocare expressa se potu si tramitte.

Totu-odata spre orientare se notificu, ca in Borszék s'au descoperitu acum de cu rendu straturi mari de carbuni de petrocalitate escollonta, cari ne facu a crede, ca in in tempulu celu mai scurtu se va construi una linia ferrata de la lini'a prinse pala pana aici.

Datu din adunarea generala a comunitatiloru secuniesci Ditró si Szárhegy, tienutu in 10. Aug. 1873.

Moise Dessó
presiedinte

Stefanu Fülöp
notariu.

Sifilitic'a si impotentia,
fia vechie seu de curundu nascutu
se voru tratu dupa metodulu homeopatiu de Dr. I. Ernst, Pest'a, strad'a idolilo (Göttergasse) nr. 6., etagiulu II., usi'a nr. 11 de la 2—5 ore dupa media-di

Aceste morburi se trateza a desse in modulu celu mai usioru cu dose mari de odu si argintu viu, si acest'a se face mai spre ajungerea unui resultatu momentanu. Patientii vindecati in modulu acestu a voru cade mai curundu seu mai tardiu in morburile celle mai infricosiate, inea inca in aducele batranetie voru ave, dorere, a sufferi greu de condecintiele acestu tratari usiore si superficiale. Scutu contra acestoru felu de pericle ofera metodulu de tratere homeopatiu, care, precum este cunoscutu, nu numai ca vindeca dorerile cele mai invecchite, ci effectulu lui este asia de nefacatoriu, incatu nu lassa nice cea mica temere de urmari relle. Diet'a ce se va pescire este simpla si usioru de tienutu